

سیاست جنایی جمهوری اسلامی ایران در خصوص کودک آزاری جنسی در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹

مصطفی بهمدی^۱

کارشناسی ارشد، حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مشهد

سیدمهدی نقیبی

استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، مشهد

مهدی محسنی

دانشجوی کارشناسی ارشد، مدیریت اصلاح و کیفرهای قضایی، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، تهران

چکیده

محیط اجتماعی بر کیفیت زندگی تاثیر می‌گذارد و بعضی شرایط موجب بروز بیماری‌های روانی و جسمانی در کودکان می‌شود. کودکی، دوران رشد و شکل‌گیری شخصیت است. انواع کودک‌آزاری در این سال‌های حساس و مهم، به رشد و سلامت کودکان آسیب‌های جدی می‌رساند. در واقع هرگونه آسیب جسمانی یا روانی، سوءاستفاده جنسی و رفتارهای خشونت‌آمیز با کودک توسط فردی که مسئولیت آسایش و رفاه او را بر عهده دارد، طوری که سلامت و آسایش کودک آسیب‌دیده به خطر افتد، کودک‌آزاری محسوب می‌شود. کودکان آزاردیده در همه جنبه‌های رشد، مانند رشد جسمی، ذهنی، روانی و اجتماعی با مشکلات فراوان روبه‌رو خواهد شد. بررسی‌های مختلف نشان داده است که بسیاری از کودکانی که در دوران کودکی قربانی آزار بوده‌اند، در بزرگسالی خود به آزار کودکان پرداخته‌اند و این بزرگترین زیان کودک‌آزاری است که سبب تداوم آن می‌شود. کودک‌آزاری به عنوان یک مسئله مهم بهداشتی و اجتماعی در سراسر جهان شناخته شده است. هر ساله میلیون‌ها کودک در جهان مورد کودک‌آزاری جسمی، جنسی و عاطفی قرار می‌گیرد. کودک‌آزاری به صورت بالقوه باعث آسیب بر رشد، سلامت و بقای کودک می‌شود.

واژگان کلیدی: کودک‌آزاری، حقوق کودک، محارم، تعرض، پدوفیل، جرائم

^۱ نویسنده مسئول: mostafabehmandi74@gmail.com

مقدمه

پدیده کودک‌آزاری جنبه جهانی و بین‌المللی دارد و همه جوامع از وجود این پدیده شنیع و مخالف اخلاق رنج می‌برند. امروزه توجه به صغار و افراد زیر ۱۸ سال به عنوان سرمایه اجتماعی، بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است و کشورها در بُعد داخلی (حقوق داخلی) و سازمان‌های بین‌المللی در بُعد بین‌المللی اقدامات بسیاری انجام داده‌اند. در بُعد بین‌المللی باید اولین اقدام در این زمینه را اعلامیه ۵ ماده‌ای حقوق کودک جامعه ملل در سال ۱۹۲۴ دانست. پس از آن و با انحلال جامعه ملل، در سال ۱۹۴۸ با انتشار اعلامیه جهانی حقوق بشر سازمان ملل متحد، مواردی چند و محدود به حقوق کودک پرداخت. (بند ۲ ماده ۲۵ اعلامیه حقوق بشر)^۲ همچنین میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در ماده ۲۴ به مسئله حمایت از اطفال و نوجوانان پرداخته است (ماده ۲۴).^۳

پس از این اقدامات پراکنده در نوامبر سال ۱۹۵۹ سازمان ملل طی قطعنامه‌ای، اعلامیه جهانی حقوق کودک که پیش‌نویس آن را کمیسیون حقوق بشر آماده نموده بود به اتفاق آراء به تصویب رساند. و همین قطعنامه سبب شد در نوامبر سال ۱۹۸۹ میلادی سازمان ملل کنوانسیون بین‌المللی حقوق کودک را تصویب نماید که شامل یک مقدمه و ۵۴ ماده بود. تا اولین اقدام در زمینه حقوق کودک به صورت مستقل صورت بگیرد. این کنوانسیون در حقوق ایران نیز در سال ۱۳۷۲ در مجلس مطرح گردید و طی قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون حقوق کودک در ماده واحده آن الحاق ایران به این کنوانسیون پذیرفته شده بود، مشروط بر آنکه در هر مورد و در هر زمان مفاد آن با قوانین کشور و یا موازین اسلامی مخالف باشد از طرف دولت جمهوری اسلامی ایران لازم‌الرعایه نمی‌باشد. اما در حقوق ایران که برگرفته از فقه امامیه می‌باشد توجه به حقوق کودک دارای پیشینه گسترده می‌باشد. از جمله آن میتوان به بخش دوم قانون مدنی مصوب سال ۱۳۱۴ اشاره نمود که ۳۶ ماده از آن مربوط به اطفال و حقوق آنان می‌باشد. اما اولین اقدام در زمینه قانون‌گذاری اطفال به‌خصوص در زمینه کیفری و جرائم اطفال را میتوان تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان در سال ۱۳۸۱ بیان نمود. این قانون در جهت حمایت از کرامت انسانی طفل مواردی را وضع کرده است؛ اما اجرای آن مشکلاتی را نسبت به قانون مجازات اسلامی ایجاد می‌کند. (اکبری و حجازی، ۱۳۹۹). این قانون که در ۹ ماده تصویب گردید تنها به بحث کودک‌آزاری به طور کلی پرداخته و به بحث انواع کودک‌آزاری و لزوم و سازوکار مقابله با انواع کودک‌آزاری توجهی نداشته است. با توجه به این کاستی‌ها، در سال ۱۳۹۹ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان با ۵۱ ماده تصویب شد که قانون حمایت از کودکان و نوجوانان مصوب سال ۱۳۸۱ را ملغی اعلام نمود. در هر صورت کودک‌آزاری انواع مختلفی دارد که بحث ما در خصوص کودک‌آزاری جنسی است و لازم است در صفحات آتی اهمیت و ضرورت این مسئله را مورد بررسی قرار دهیم.

تبیین مفاهیم

از آنجایی که عنوان تحقیق پیش رو کودک‌آزاری جنسی است، شایسته است سه مفهوم را مورد بررسی قرار دهیم: کودک و نوجوان، آزار، آزار جنسی کودکان و نوجوانان.

^۲ بند ۲ ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر: «مادران و کودکان حق دارند از مراقبت‌ها و کمک‌های ویژه برخوردار شوند. همه کودکان خواه ثمره ازدواج باشند و خواه ثمره روابط خارج از ازدواج باشند، باید از حمایت‌های اجتماعی یکسان بهره‌مند شوند.

^۳ ماده ۲۴:۱ - هر کودکی بدون هیچگونه تبعیض از حیث نژاد، رنگ، زبان، مذهب، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، مکتب یا نسب حق دارد از تدابیر حمایتی که به اقتضای وضع صغیر بودنش از طرف خانواده و جامعه و حکومت کشور او باید به عمل آید برخوردار گردد. ۲- هر کودکی باید بلافاصله پس از ولادت به ثبت برسد و دارای نامی بشود. ۳- هر کودکی حق تحصیل تابعیتی دارد.

کودک و نوجوان

کودک در لغت به پسر یا دختری اطلاق می‌شود که به نضج و رشد نرسیده باشد. کنوانسیون حقوق کودک در ماده ۱، کودک را چنین تعریف می‌کند: از نظر پیمان‌نامه حاضر منظور از کودک هر انسان زیر سن ۱۸ سال است، مگر این که طبق قانون قابل اجرا در مورد کودک، سن قانونی کمتر تعیین شده باشد.

از این نظر کنوانسیون مذکور افراد تا سن ۱۸ سال را اصولاً کودک تلقی کرده است مگر آنکه کشورهای عضو، سن کمتری را به عنوان سن کودک در نظر گرفته باشند. تا قبل از تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹، تعریفی از کودک و نوجوان در قوانین ما مشاهده نمی‌شد اما برای اولین بار قانون‌گذار در ماده ۱ قانون مذکور به تبیین واژه کودک و نوجوان اقدام نمود. بند الف ماده ۱ در تعریف کودک بیان می‌دارد: هر فرد که به سن بلوغ شرعی نرسیده باشد و در بند ب، نوجوان را هر فرد زیر ۱۸ سال کامل شمسی می‌داند که به سن بلوغ شرعی رسیده باشد.

همانطور که ملاحظه می‌شود مقنن، با وجود الحاق به پیمان‌نامه حقوق کودک، بر مبنای فقه امامیه، کودک را فردی می‌داند که به سن بلوغ شرعی نرسیده است. مطابق تبصره ۱ الحاقی به ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی، سن بلوغ شرعی در دختران ۹ سال و در پسران ۱۵ سال تمام قمری است (تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی).^۴ تا این جا از مواد مربوطه مشخص می‌شود که مقنن با پیروی از نظر مشهور فقهای امامیه، ملاک بلوغ را سن قرار داده است. بین محققین امامیه این اختلاف وجود دارد که آیا بلوغ امری تعبدی است یا تکوینی؟ یعنی آیا افراد به محض رسیدن به سنی معین، بالغ می‌شوند یا این که سن به عنوان یکی از امارات بلوغ ذکر شده و تا زمانی که شرایط بلوغ از قبیل احتلام در پسران و عادت ماهیانه در دختران و... پدیدار نگردد به صرف اماره سن نمی‌توان گفت فرد بالغ شده است؟

نظر مشهور امامیه بر این است که بلوغ امر تعبدی است و با رسیدن دختر و پسر به سن ۹ و ۱۵ سال تمام قمری، بالغ قلمداد می‌شود و دارای مسئولیت کیفری خواهد بود اما برخی از متأخرین و اندیشمندان (از جمله روانشناسان و جرم‌شناسان) قائل به بلوغ تکوینی هستند. به نظر می‌رسد نظر دوم قابل دفاع باشد زیرا در خود قرآن کریم هم سنی را برای بلوغ ذکر نکرده است و لذا نمی‌توان به صرف رسیدن افراد به سن معینی آنان را بدون در نظر گرفتن شرایط جغرافیایی مکانی و زمانی، بالغ بدانیم. در تقویت تکوینی بودن بلوغ، میتوان اظهار داشت که مطابق تبصره ۱ ماده ۳۰۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۹۲، طفل کسی است که به حد بلوغ شرعی نرسیده است. همان‌طور که در تبصره آمده، سن بلوغ که در ماده ۱۴۷ قانون مجازات اسلامی تعیین شده است، تنها یکی از علائم بلوغ شرعی است و آنچه معیار و ملاک است، حد بلوغ است نه سن بلوغ. با این تفسیر مشخص می‌شود که بلوغ امری تکوینی است که در هر نقطه از کشور، بسته به شرایط زیست‌اقلمی و جغرافیایی و جنسیت و تغذیه و سایر ویژگی‌ها، متغیر بوده و به صرف سن نمی‌توان کسی را بالغ دانست. در هر صورت می‌توان به کسی طفل اطلاق نمود که از نظر سنی به رشد کامل جسمی و روحی برای شرکت در مسائل اجتماعی و خانوادگی نرسیده باشد. بنابراین اصل بر این است که اطفال با رسیدن به سن معینی از نظر طبیعی و قوای هوشی تحول کلی پیدا کرده و از نظر روحی و جسمی آمادگی شرکت در زندگی اجتماعی و خانوادگی را پیدا می‌کنند.

آزار

آزار نوعی آسیب است که ناشی از رفتارها و برخوردهای ظالمانه است. این مفهوم، دربرگیرنده‌ی موارد متعددی از رفتارها می‌باشد. در مورد یک بخش از این رفتارها اختلاف نظر کمتری وجود دارد و آن آزار جسمی است. زیرا همگان به آزار بودن این رفتارها از قبیل ضرب و جرح فیزیکی و تجاوز جنسی اذعان دارند. کمتر کسی به لحاظ وضوح آزار، در مورد خصیصه‌ی

^۴ تبصره ۱ ماده ۱۲۱۰ قانون مدنی: سن بلوغ در پسر ۱۵ سال تمام قمری و در دختر ۹ سال تمام قمری است.

اذیت و آزار این اعمال تردید دارند اما هر چه از سوی این رفتارهای مورد اشاره به سوی دیگر به خصوص آزار های روحی و روانی پیش برویم به اعمالی برمی خوریم که صراحت و وضوح قبلی در مورد آزار بودن آنان وجود ندارد. در مواردی نیز ممکن است تمیز آزار با دشواری مقرون گردد. مطابق بند ت ماده ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی ۹۲، اقدامات والدین و اولیای قانونی و سرپرستان صغار و مجانین که به منظور تادیب یا حفاظت آنها انجام می شود، مشروط بر اینکه اقدامات مذکور در حد متعارف و حدود شرعی تادیب و محافظت باشد، قابل مجازات نخواهد بود.

همانطور که ملاحظه می شود مقنن با اجازه ای که به والدین داده در شرایط استثنایی با وجود شرایط مذکور در ماده، انجام برخی اقدامات تنبیهی و تربیتی را مجاز دانسته وصف مجرمانه را زائل نموده است. حال در مواردی ممکن است تمیز اذیت و آزار بدنی از جانب والدین با اقدامات تنبیهی و تربیتی سخت باشد. در هر صورت، مفهوم آزار هم شامل رفتارهای فیزیکی شامل آسیب رساندن به جسم افراد صغار را شامل می شود مانند ضرب و جرح، و هم شامل رفتارهایی که آزار و اذیت روحی و روانی که اثر محسوسی هم شاید به جا نگذارند را دربرمی گیرد. و آزار و اذیت جنسی در مواردی ممکن است مشتمل بر اذیت جسمانی باشد ولی بدون تردید بر روح و روان اطفال و نوجوانان که در مراحل رشد هستند آثار منفی خطرناکی بر جای خواهد گذاشت.

آزار جنسی کودکان و نوجوانان

منظور از آزار جنسی کودکان و نوجوانان، وادار کردن آنان به فعالیت هایی است که وی آن را بطور کامل درک نمی کند و ناتوان از ابراز رضایت آگاهانه است یا برای انجام آن به لحاظ رشدی آماده نیست و این قبیل رفتار، منجر به ارضای جنسی افراد بزرگسال می شود. آزار جنسی معمولاً توسط افراد خانواده و آشنایان و به ندرت ممکن است توسط بیگانگان صورت گیرد. به این امر در کنوانسیون های بین المللی مانند کنوانسیون حقوق کودک پرداخته شده است. ماده ۱۹ کنوانسیون مذکور مقرر می دارد: کشورهای طرف کنوانسیون تمام اقدامات قانونی، اجرایی، اجتماعی و آموزشی را در جهت حمایت از کودک در برابر تمام اشکال خشونت های جسمی و روحی، آسیب رسانی یا سوء استفاده جنسی در حینی که کودک تحت مراقبت والدین یا قیم های قانونی یا هر شخص دیگری قرار دارد، به عمل خواهند آورد (ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۹۸۹). هم چنین ماده ۳۴ کنوانسیون مذکور کشورهای عضو را متعهد به این می سازد که از کودکان در برابر تمام اشکال سوء استفاده ها و استثمارهای جنسی حمایت کنند (ماده ۳۴ کنوانسیون حقوق کودک)^۵ در قوانین ایران نیز برای اولین بار در ماده ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۹۹ به بررسی آزار جنسی کودکان و نوجوانان و مصادیق مختلف آن پرداخته است.

بررسی کودک آزاری جنسی در قوانین موضوعه

در ارتباط با مصادیق کودک آزاری جنسی با دو دسته کلی این جرایم مواجه هستیم. نوع اول آن جرائم جنسی حدی علیه اطفال و نوجوانان می باشد که مصادیق عمده آن جرایم زنا، لواط، تفخیز و مساحقه است که در کتاب دوم قانون مجازات اسلامی ۹۲ بیان شده است. سایر موارد کودک آزاری جنسی که از نوآوری های قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹ است در ماده ۱۰ این قانون است که می توان آن را جرایم جنسی تعزیری علیه اطفال دانست.

^۵ ماده ۳۴ کنوانسیون حقوق کودک: کشور های عضو متعهد می شوند از کودک در برابر کلیه اشکال بهره کشی و سوء استفاده جنسی حمایت کنند. بدین

منظور متعهد میشوند ویژه کلیه اقدامات مقتضی ملی، دوجانبه و چند جانبه را به عمل آورند تا از موارد زیر جلوگیری شود:

الف: تشویق و ترغیب یا وادار کردن کودک به پرداختن به هرگونه فعالیت جنسی سوء استفاده جنسی غیر قانونی.

ب: استفاده استعمار گرانه از کودکان در نمایش ها یا مطالب هرزه نگاری (پورنو گرافیک)

جرایم جنسی حدی علیه اطفال و نوجوانان

به موجب ماده ۱۵ قانون مجازات اسلامی، حد مجازاتی است که موجب، نوع، میزان و کیفیت اجرای آن در شرع مقدس، تعیین شده است. بنابراین حدود جرایم شرعی هستند که مورد نظر شرع هستند. طبیعی است که هر نظامی برای جامعه و ملت خود ارزش‌هایی را در جهت اعتلای آن در نظر گرفته است. توجه به عفت و پاکدامنی و مسئله‌ی بقای نسل از مهم‌ترین ارزش‌های جامعه اسلامی است و کسی که ارزش‌های جامعه و دین را زیر پا بگذارد مستحق مجازات خواهد بود. نگاه شارع مقدس به جرایم جنسی حدی، نگاهی جامع و دقیق است زیرا از طرفی عنصر رضایت را در این جرایم دخالت نداده و برای این جرایم جنبه عمومی قائل شده است. چنانچه طرفین با رضایت با هم مرتکب جرایم جنسی شوند، تاثیری در وصف مجرمانه نخواهد داشت. از طرفی بنای شارع بر سخت‌گیری در اثبات است (رک مواد ۱۹۹ و ۲۰۰ قانون مجازات اسلامی ۹۲). زیرا اگر بنا باشد این جرایم به راحتی اثبات شوند به راحتی میتوان به افراد انگ مجرمیت زد و آبروی دیگران را از بین برد. از طرف دیگر، نگاه شارع مقدس بر بزه پوشی و عدم اشاعه فحشاء در جامعه اسلامی بوده (تبصره ۱ ماده ۱۰۲ ق.آیین دادرسی کیفری)^۶ تا قبح این اعمال در اذهان محفوظ بماند و سخن گفتن در مورد این جرایم، نقل مجالس و محافل جامعه نشود. قرآن کریم در آیه ۱۹ سوره مبارکه نور در این خصوص می‌فرماید: *إِنَّ الَّذِينَ يُجِوْنُ أَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ فِي الَّذِينَ آمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ* (۱۹) (قرآن کریم).

زنا با اطفال و نوجوانان

اولین جرمی که در قانون مجازات اسلامی در باب حدود مطرح شده است جرم زنا است. مطابق ماده ۲۲۱ ق.م.ا زنا عبارت است از جماع مرد و زنی که علقه زوجیت بین آنها نبوده و از موارد وطی به شبهه نیز نباشد. باید بیان داشت همانطوری که زنا ی مرد بالغ با دختر نابالغ مشمول عنوان کودک‌آزاری می‌شود، زنا ی پسر نابالغ با زن بالغ را نیز می‌توان مشمول عنوان کودک‌آزاری دانست زیرا همانطور که در تعریف کودک‌آزاری ذکر شد، کودک‌آزاری رفتاری است که کودک بطور کامل نمی‌تواند ماهیت آن را درک کند و رضایت آگاهانه خود را بروز دهد و در نهایت منجر به ارضای بزرگسال می‌شود و این تعریف بر رفتار اخیر نیز صادق است. در تبصره ۲ ماده ۲۲۱ ق.م.ا بیان می‌دارد که هرگاه طرفین یا یکی از آنها نابالغ باشد، زنا محقق است لکن نابالغ مجازات نمی‌شود و حسب مورد به اقدامات تأمینی و تربیتی محکوم می‌شود.

یکی از جلوه‌های حمایت گرایانه از کودکان بزه دیده در جرایم جنسی را می‌توان در ماده ۹۱ ق.م.ا دانست که در این ماده در مورد جرایم حدی افراد بالغ زیر ۱۸ سال بیان شده است. یکی از نوآوری‌های این ماده توجه به رشد کیفری در جرایم مستوجب حد و قصاص و تئوری مسئولیت نقصان یافته است. به موجب ماده ۱۴۰ ق.م.ا مسئولیت کیفری در حدود، قصاص و تعزیرات تنها زمانی محقق است که فرد حین ارتکاب جرم، بالغ عاقل و مختار باشد وفق ماده ۹۱، افراد بالغ زیر ۱۸ سال دارای مسئولیت کیفری کامل نبوده بلکه بعد از سن بلوغ تا ۱۸ سالگی دارای مسئولیت کیفری ناقص بوده به طوری که اگر ثابت شود فرد بالغ زیر ۱۸ سال ماهیت جرم انجام شده و یا حرمت آن را درک نمی‌کند و یا در رشد و کمال عقل آنان شبهه وجود داشته باشد حسب مورد با توجه به سن آنها به مجازات‌های پیش‌بینی شده تعزیری محکوم می‌شوند. این ماده این امکان را به مرجع رسیدگی می‌دهد که افراد بالغ زیر ۱۸ سال را که ممکن است به عنوان متهم در جرایم جنسی شناخته شوند از عنوان مجرم رهایی داده تا عنوان بزه دیده بر او اطلاق شود.

^۶ تبصره ۱ ماده ۱۰۲ ق.آیین دادرسی کیفری: در جرایم منافی عفت هر گاه شاکی وجود نداشته باشد و متهم بدوا قصد اقرار داشته باشد، قاضی وی را توصیه به پوشاندن جرم و عدم اقرار می‌کند.

یکی از نوآوری‌های قانون مجازات اسلامی ۹۲ نسبت به قانون قبلی، پیش‌بینی مواردی است که مردی با دختر نابالغ از طریق اغفال و فریب زنا می‌کند. تبصره ۲ ماده ۲۲۴ در این خصوص بیان می‌دارد: هرگاه کسی با زنی که راضی به زنا با او نباشد در حال بیهوشی، خواب یا مستی زنا کند رفتار او در حکم زنا با بی‌عفت است. در زنا از طریق اغفال و فریب دادن دختر نابالغ یا از طریق ربایش، تهدید و یا ترساندن زن اگرچه موجب تسلیم شدن او شود نیز حکم فوق جاری است.

سوالی که مطرح می‌شود این است که آیا اراده یا تصمیم صوابی برای دختر نابالغ در جرم زنا متصور است که مقنن قید اغفال و فریب را جهت اجرای حد اعدام برای شخص زانی با دختر نابالغ بیان نموده است؟ با توجه به اینکه مقنن در مورد اطفال زیر ۹ سال شمسی در جرایم تعزیری بدلیل فارغ بودن از هرگونه قصد، هیچ تصمیمی اتخاذ نموده است آیا میتوان دختر نابالغی را در مورد رابطه جنسی با مرد بالغ، دارای قصد غیر مخدوش و فریب نخورده دانست؟ و به عبارت دیگر آیا میتوان سنی را به عنوان اماره عنف در نظر گرفت یا خیر؟

در این خصوص در قانون ما تصریحی وجود ندارد اما در قانون جرایم جنسی انگلستان مصوب ۱۹۵۶ مقررات دقیقی در این خصوص به چشم می‌خورد. در قانون انگلیس، در جهت حمایت از کودکان، برای رضایت جهت فعالیت جنسی سن مخصوصی تعیین شده است. مطابق مواد ۵ و ۶ قانون جرایم جنسی انگلیس و پس از آن در اصلاحات سال ۲۰۰۳، در ماده ۹ قانون مذکور، سن رضایت برای رابطه جنسی ۱۶ سال تعیین شده است. از این رو هرگونه رابطه جنسی با کودک زیر ۱۶ سال صرف‌نظر از رضایت یا عدم رضایت، اماره عنف تلقی شده است و با مجازات نسبتاً سنگین با آن برخورد شده است.

مشابه این رفتار را میتوان با تبصره ۱ ماده ۲۱۸ قانون مجازات اسلامی توجیه نمود که دادگاه را موظف به بررسی و تحقیق احراز عنف دانسته است اما سن مشخصی به عنوان ملاک عنف یا عدم عنف در قوانین رؤیت نمی‌شود. البته در مورد صغار غیر ممیز میتوان گفت که چون مفهوم خوب و بد را درک نمی‌کنند، رضایت و اراده آنان را کلا قصد در نظر گرفت و در هر صورت رفتار جنسی با آنان را محکوم به عنف دانست. نکته دیگر در خصوص تبصره مذکور این است که صرفاً به فریب و اغفال دختر نابالغ اشاره کرده است و در خصوص اغفال و فریب پسر نابالغ در لواط اشاره ای نشده است و این از اشکالات تبصره درباره تشدید مجازات و در جهت حمایت از مطلق صغار است. در پایان این قسمت به فرعی فقهی از کتاب شریف مبنای تکمله المنهاج اشاره می‌شود که به درستی حمایت از دختران نابالغ بزه دیده جنسی را متذکر شده است.

آیت الله خوئی در فرضی که فاعل غیر بالغ و زانیه بالغ و محصنه باشد با استناد به روایتی از ابو بصیر (وسائل الشیعه، ج ۲۸، ص ۸۱)، تنها حد تازیانه را بر زن محصنه قابل اجرا می‌دانند و در صورتی که مرد فاعل بالغ محصن باشد حد رجم را بر او بار دانسته اند و دلیل ایشان در حالت دوم، عمومیت حکم و اطلاق روایتی است که در مورد زناکار محصن به طور مطلق به ثبوت رجم دلالت دارد و دلیلی وجود ندارد که این روایت (ابو بصیر) صلاحیت داشته باشد اطلاق این روایات را مقید سازد. در مجموع میتوان گفت در مورد جرم زنا در صورتی که یکی از طرفین نابالغ باشند شخص بالغ مذکر همان مجازات زنا با فرد بالغ را متحمل میگردد و این رویکرد فقه را می‌توان عملی در راستای جلوگیری از یزه دیدگی جنسی دختران نابالغ دانست. اما در مورد زنا زن بالغ محصن با پسر نابالغ حکم آن متفاوت است.

لواط و سایر جرایم حدی علیه صغار و نوجوانان

به جهت وضوح تعاریف این جرایم در قانون مجازات اسلامی، تنها به ذکر این نکته می‌پردازیم که طبق ماده ۲۳۴ قانون مجازات اسلامی و تبصره ۱ آن، تنها در سه حالت فاعل لواط اعدام می‌شود:

۱- فاعل لواط به عنف انجام دهد.

۲- فاعل با اکراه کردن مرتکب لواط شود.

۳- فاعل دارای شرایط احصان باشد.

۴- فاعل غیر مسلمان و مفعول، مسلمان باشد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در بین موارد تشدید مذکور، حمایت خاصی از مفعول صغیر و نوجوان نشده است لذا به نظر میرسد جا دارد در اصلاحات قانونی، مقنن در حالتی که مفعول، صغیر یا نوجوان است را هم مشمول تشدید مجازات اعدام در جهت حمایت قانونی از این افراد آسیب پذیر قرار دهد.

جرایم تعزیری جنسی علیه اطفال و نوجوانان

جرایم جنسی حدی با توجه به تصریح موارد در شرع مقدس، صرفاً شامل مصادیق محدودی می‌گردد لکن از آن جایی که موارد کودک‌آزاری با توجه به تکنولوژی و پیشرفت روز افزون رسانه‌های دیداری و شنیداری در ابعاد و اشکال مختلف انجام می‌شود مصادیق این حالت بیش از موارد حدی است و ممکن است شکل ناقص رابطه جنسی تلقی گردد، شایسته است به بررسی مصادیق تعزیری کودک‌آزاری مبتنی بر ماده ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۹۹ پرداخته شود.

آزار جنسی تماسی

قانون‌گذار در بندهای ۹ گانه ماده ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، به بیان مصادیق مختلف کودک‌آزاری تعزیری پرداخته است. ماده ۱۰: هر کس نسبت به طفل یا نوجوان مرتکب آزار یا سوءاستفاده جنسی شود در صورتی که مشمول مجازات حد نباشد با در نظر گرفتن شرایطی مانند وضعیت بزه دیده، شرایط مرتکب و آثار جرم، به ترتیب زیر مجازات می‌شود:

۱- آزار جنسی تماسی توسط محارم یا به عنف به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

۲- سایر آزارهای جنسی تماسی به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی؛

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزارهای جنسی تماسی را باید نوعی آزار دانست که از مصادیق آزارهای جنسی حدی خارج بوده ولی در عین حال، فرد آزار دهنده تنها از طریق رفتارهای فیزیکی تماسی خود را ارضاء می‌کند.

در این رابطه میتوان به پدیده پدوفیلی اشاره کرد. این واژه از ریشه پدوفیلیا و در حقوق روم به معنای دوست داشتن بچه استعمال شده است (فصلنامه حقوق کودک، شماره ۸، سال دوم). و میتوان آن را نوعی رابطه تماسی دانست که شخص بزرگسال از داشتن رابطه جنسی با کودکان اعم از دختر و پسر ارضاء می‌شود. مرتکبان پدوفیلیا یا بچه‌بازی اغلب پیرمردان دچار ناتوانی جنسی‌اند که با لمس و مصاحبت کودکان ارضاء جنسی می‌گردند. افرادی از این دسته نیز جوانانی بچه‌باز هستند. پیرمردان و ناتوانان جنسی اغلب با مکیدن آلت تناسلی مردانه، لیسیدن مقعد یا دستگاه تناسلی زنانه یا لمس آن ارضاء جنسی می‌گردند از نظر روان‌شناسی جنایی هم این افراد دارای نوعی اختلال روانی هستند که در نتیجه آن فرد به جای ارتباط جنسی سالم با همسر خود، به سراغ دختران یا پسران خردسال می‌رود و میل جنسی خود را با تماس با آنان ارضاء می‌نماید. در مواردی ممکن است مرتکب به جهت اختلال روانی سادیسم (دیگر آزاری) علاوه بر ارضاء جنسی خود، کودک را مورد جنایت‌های فجیع و از جمله قتل نماید (گودرزی و کیانی، ۱۴۰۰).

در تحلیل موقعیت‌های تعرض جنسی به کودکان باید خاطرنشان کرد که بر اساس مصاحبه با افرادی که قربانی پدوفیلی شده‌اند دانشمندان توانستند تصویری از سوءاستفاده جنسی از صغار را به دست آورند. نوازش آلت تناسلی متداول‌ترین نوع تعرض نسبت به قربانیان مؤنث یا مذکر بود که تماس با اعضای تناسلی کودک با دست یا تماس کودک با اعضای تناسلی بزرگسال را شامل می‌شد. در گذشته سوءاستفاده جنسی از کودکان یا مورد انکار قرار می‌گرفت یا به خیالبافی‌های کودکانه نسبت داده می‌شد و حتی اگر بزرگسالان واقعیت را می‌پذیرفتند سرزنش‌ها را متوجه کودک می‌کردند و او را مسئول تقویت تماس جنسی می‌دانستند یا به ناتوانی در محافظت از خود متهم می‌کردند. شاید این موضع‌گیری بدین دلیل بوده است که

برخی مؤلفان با تفسیر اشتباه آمیزی از دیدگاه روان تحلیل گری درباره جنسیت کودکان، او را عامل برانگیزاننده فعالیت‌های جنسی می‌دانسته‌اند در حالی که تنها دیدگاه پذیرفتنی این است که کودک فقط می‌تواند دریافت‌کننده فعل پذیر اعمال جنسی باشد و هرگز آغازکننده آن نیست. این نکته محرز است که هر نوع موضع‌گیری که بخواهد کودک را بجز یک قربانی زور و فشار معرفی کند نه فقط مفید نیست بلکه بشدت مخرب است. در واقع تمایل جنسی کودک نیست که او را به سوی تبعیت و تابید تجاوزگر می‌راند بلکه ترس و اضطراب ناشی از عمل و تهدید به مجازات است که موجب می‌شود تا او مسئله را با یک بزرگسال در میان نگذارد. انبوه مراجعات کودکان پس از دایر شدن یک خط تلفنی محرمانه در انگلستان برای کودکان به منظور بیان آزار شدگی‌های جسمانی یا جنسی، گواهی بر این مدعاست (دادستان، ۱۳۸۷). باید برای پیشگیری از بزه دیده واقع شدن صغار و نوجوانان ریشه‌های این فجایع را به دست آورد. از جمله علل ریشه‌ای، نبود غنا در روابط کودک با والدین خود است که موجب طرد شدگی از محیط خانواده می‌شود در مواردی هم طلاق و جدا بودن طفل از کانون خانواده می‌تواند تاثیر منفی در روحیه کودکان بگذارد و باعث شود بجای ارضای میل عاطفی خود، سراغ منحرفان جنسی رود و در نهایت قربانی فجایع جنسی و بزه دیدگی شود.

در پایان این قسمت باید خاطرنشان کرد که در قوانین موضوعه کشورمان صراحتاً جرمی با عنوان پدوفیلی رؤیت نمی‌شود و البته می‌توان موضوع را با عناوین دیگری مانند ماده ۲۳۷ ق.م.ا. تطبیق داد که شرایط آن سخت خواهد بود. لکن با تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹، به نظر می‌رسد بتوان از ظرفیت بندهای ۱ و ۲ ماده ۱۰ این قانون در جرم انگاری پدوفیلی بهره برد و اظهار داشت اگر پدوفیلی شامل جرایم حدی نشود و شامل آزار جنسی تماسی توسط محارم یا به عنف باشد مرتکب به حبس درجه ۵ و در غیر محارم یا غیر عنف موضوع با بند ۲ ماده ۱۰ قابل تطبیق خواهد بود و بدین صورت خلا قانونی که در قوانین سابق وجود داشت مرتفع می‌شود. البته به نظر می‌رسد مجازات‌های تعیین شده در ماده ۱۰ با توجه به سیاست لزوم حمایت خاص از افراد زیر ۱۸ سال و شنیع بودن این قبیل رفتارها و اثرات مخرب و زیانباری که از لحاظ روانی به قربانیان وارد می‌شود، از بازدارندگی زیادی برخوردار نباشد و لزوم تشدید برخورد با مجرمان را می‌طلبد.

آزار جنسی غیر تماسی

بند ۳ ماده ۱۰ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹، بیان می‌دارد: هر گونه آزار جنسی غیر تماسی توسط محارم یا به عنف به یکی از مجازات‌های درجه ۷ قانون مجازات اسلامی محکوم می‌گردد. در بند بعدی نیز برای سایر آزارهای جنسی غیر تماسی مجازات درجه ۸ را قرار داده است. آزارهای جنسی غیر تماسی موضوع ماده مذکور، به رفتارهایی اطلاق می‌گردد که علی‌رغم عدم رضایت افراد زیر ۱۸ سال یا عدم درک ماهیت آن رفتار، از مصادیق جرایم حدی نبوده و با بزه دیده هم هیچ تماسی برقرار نمی‌شود. بنابراین دایره این طیف رفتارها زیاد است از قبیل درخواست رابطه جنسی با اطفال و نوجوانان، چشم‌چرانی و خیره نگاه کردن، نمایش چیزهای بی‌ادبانه و توهین‌آمیز در جمع، شوخی‌های جنسی، رفتارهای بدنی متضمن مضامین جنسی، سؤال کردن درباره زندگی جنسی فرد و توهین با الفاظ جنسی و...

شایان ذکر است در ماده ۶۱۹ قانون تعزیرات ۷۵ هر گونه تعرض، مزاحمت و توهین به اطفال در اماکن عمومی جرم انگاری شده و برای آن مجازات حبس و شلاق قرار داده است (ماده ۶۱۹)^۷. در مقایسه قانون حمایت از اطفال با این ماده باید گفت که ماده ۶۱۹ صرفاً شامل اطفال بوده و افراد بالغ زیر ۱۸ سال (نوجوانان) را شامل نمی‌شود. از طرف دیگر طبق تصریح ماده، ارتکاب رفتارهای مذکور در ماده در اماکن عمومی جرم انگاری شده و شامل اماکن خصوصی نمی‌گردد. اما در قانون حمایت

^۷ ماده ۶۱۹- هر کس در اماکن عمومی یا معابر متعرض یا مزاحم اطفال یا زنان بشود یا با الفاظ و حرکات مخالف شوون و حیثیت به آنان توهین نماید به حبس از دو تا شش ماه و تا (۷۴) ضربه شلاق محکوم خواهد شد.

از اطفال و نوجوانان، حمایت گسترده‌تری از جهت شمول ارتکاب رفتار در جمیع اماکن (خصوصی و عمومی) و افراد بزه دیده (افراد زیر ۱۸ سال) در نظر گرفته شده است.

بهره‌کشی جنسی و هرزه‌نگاری کودکان

یکی دیگر از مصادیق کودک‌آزاری جنسی را باید بهره‌کشی جنسی از افراد طفل و نوجوان دانست. تحقیقات نشان می‌دهد که این پدیده ناشی از شرایط اقتصادی حاکم بر کشورها بوده و امروزه با توجه به گسترش فضای اینترنتی و رسانه‌های دیداری و شنیداری دارای ابعاد گسترده‌تری شده است. تسهیل دسترسی به محتویات هرزه‌نگارانه، سهولت انتشار در ابعاد وسیع و گسترده، مخفی بودن هویت بزه‌کاران و مواردی از این قبیل، لزوم برخورد جدی و مؤثری را در مقابله با این پدیده در قوانین می‌طلبد. بند ج ماده ۲ پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در خصوص فروش، روسپیگری و هرزه‌نگاری کودکان نیز پورنوگرافی اطفال را چنین تعریف می‌کند: تهیه عکس‌ها و نوشته‌های مبتذل از کودکان که در فعالیت‌های جنسی صریح یا تصنعی مشغول هستند یا هر نمایش از قسمت‌های جنسی کودک به خاطر اهداف جنسی.

در خصوص پیشینه تقنینی استفاده از افراد زیر ۱۸ سال برای هرزه‌نگاری باید خاطر نشان کرد در فصل ۱۸ قانون مجازات اسلامی بخش تعزیرات (۱۳۷۵) تحت عنوان جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی مواردی از مقابله با فحشاء وجود دارد که بصورت کلی پرداخته شده است و تصریحی به افراد زیر ۱۸ سال ندارد. بندهای الف و ب ماده ۶۳۹ کسی را که اقدام به دایر یا اداره کردن مراکز فساد و فحشاء نماید یا موجبات آن را فراهم نماید قابل مجازات از یک تا ده سال حبس دانسته است (ماده ۶۳۹).^۸ در این زمینه ماده ۶۴۰ قانون تعزیرات هم موارد مشابهی را ذکر نموده است.

در ادامه روند تقنینی، در سال ۸۶ قانونی تحت عنوان قانون نحوه‌ی مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند به تصویب رسید و قانون‌گذار به ممنوعیت رفتارهای هرزه‌نگارانه پرداخت. و مجازات‌های شدیدتری نسبت به قانون تعزیرات برای مرتکبین در نظر گرفت. در ماده ۳ این قانون، عوامل تولید، توزیع، تکثیر دارندگان آثار سمعی و بصری غیرمجاز با توجه به محتوای اثر به مجازات ذیل محکوم می‌شوند:

الف- عوامل اصلی تکثیر و توزیع عمده آثار سمعی و بصری مستهجن در مرتبه اول به یک تا سه سال حبس و ضبط تجهیزات مربوطه و یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال جریمه نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت هفت سال و در صورت تکرار به دوتا پنج سال حبس و ضبط تجهیزات مربوطه و دویست میلیون (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال جزای نقدی و محرومیت اجتماعی به مدت ده سال محکوم می‌شوند. چنانچه عوامل فوق‌الذکر یا افراد زیر از مصادیق مفسد فی الارض شناخته شوند به مجازات آن محکوم می‌گردند.

۱- تولیدکنندگان آثار مستهجن با عنف و اکراه

۲- تولیدکنندگان آثار مستهجن برای سوءاستفاده جنسی از دیگران

۳- عوامل اصلی در تولید آثار مستهجن

در تبصره ۳ بند ب همین ماده اشعار می‌دارد:

تبصره ۳- استفاده از صغار برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر نوارها و لوحهای فشرده غیرمجاز موضوع این قانون موجب اعمال حداکثر مجازات‌های مقرر برای عامل خواهد بود.

^۸ ماده ۶۳۹- افراد زیر به حبس از یک تا ده سال محکوم می‌شوند و در مورد بند «الف» علاوه بر مجازات مقرر، محل مربوطه به طور موقت با نظر دادگاه بسته خواهد شد:

الف- کسی که مرکز فساد یا فحشا دایر یا اداره کند

ب- کسی که مردم را به فساد یا فحشا تشویق نموده یا موجبات آن را فراهم نماید.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقنن در جهت حمایت عام از کودکان بزه دیده (نه بالغین زیر ۱۸ سال) در تبصره ۳ پرداخته است لکن بدون توجه به عامل کودکی، بسیاری از کودکان زیر ۱۸ سال را در ارتکاب این جرایم مانند بزرگسالان می‌نگرد. در ادامه سیر تقنینی، قانونی تخصصی در زمینه امور فضای مجازی موسوم به جرایم رایانه‌ای مصوب ۸۸ پا به عرصه وجود گذاشت و با وجود انتظار برای سیاست جنایی حمایتی و افتراقی از افراد زیر ۱۸ سال، حمایت خاصی از این افراد به عمل نیاورد و صرفاً با کلی‌گویی فصل چهارم این قانون به جرایم علیه عفت و اخلاق عمومی پرداخت. در ماده ۱۴ به انتشار و توزیع و معامله محتویات مستهجن از طریق حامل‌های داده اشاره می‌کند در تبصره ۱ به استفاده از محتویات مبتذل اشاره می‌کند و در صورتی که مرتکبین این کار را حرفه خود قرار داده باشند یا بطور سازمان‌یافته باشد اگر مفسد فی الارض شناخته نشوند به حداکثر مجازات مقرر در این ماده محکوم خواهند شد (ماده ۱۴).^۹

در نهایت ضرورت حمایت افتراقی از بزه دیدگان طفل و نوجوان، مقنن را بر آن داشت تا با تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان در سال ۹۹، با دقت نظر بیشتری به جرم‌انگاری این قبیل رفتارها بپردازد.

یکی از امتیازات قانون مذکور نسبت به قوانین سابق، روشن‌سازی و تعریف برخی مفاهیم در ماده ۱ آن است. در بندهای چ، ح، خ، د، مقنن برخی واژه‌ها را تعریف نموده است.

چ) فحشاء: هرگونه به‌کارگیری و یا وادارکردن طفل و نوجوان در فعالیت‌های جنسی برای خود یا دیگری.

ح) مبتذل: هرگونه محتوا یا تصویری که دارای صحنه یا صور قبیحه باشد.

خ) مستهجن: هرگونه محتوا اعم از صوتی یا تصویری که به‌صورت واقعی یا غیرواقعی بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد-آمیزش- عمل جنسی یا اندام جنسی انسان است.

د) هرزه‌نگاری: تهیه و تولید هر اثری که محتوای آن بیانگر جذابیت جنسی طفل یا نوجوان مانند برهنگی، آمیزش، عمل جنسی یا اندام جنسی باشد.

در بند ۵ ماده ۱۰ تصریح می‌دارد:

۵- بهره‌کشی جنسی از طفل و نوجوان از طریق عرضه، در اختیارگرفتن، وادار یا اجیر کردن برای هرزه‌نگاری یا سوءاستفاده جنسی به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

در بند ۶ به بحث در دسترس قراردادن محتویات مستهجن و مبتذل به افراد زیر ۱۸ سال می‌پردازد:

۶- در دسترس قراردادن یا ارائه محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل به طفل یا نوجوان به یک یا چند مجازات درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛

در بند ۷ هم به استفاده از افراد زیر ۱۸ سال برای تهیه تولید توزیع و ... آثار سمعی و بصری مستهجن پرداخته شده است:

^۹ ماده ۱۴- هرکس به وسیله سامانه‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده محتویات مستهجن را منتشر، توزیع یا معامله کند یا به قصد تجارت یا افساد تولید یا ذخیره یا نگهداری کند، به حبس از نود و یک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج میلیون (۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا چهل میلیون (۴۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

تبصره ۱- ارتکاب اعمال فوق در خصوص محتویات مبتذل موجب محکومیت به حداقل یکی از مجازات‌های فوق می‌شود.

محتویات و آثار مبتذل به آثاری اطلاق می‌گردد که دارای صحنه و صور قبیحه باشد.

تبصره ۲- هرگاه محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر ارسال شود، مرتکب به یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پنج میلیون (۵,۰۰۰,۰۰۰) ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.

تبصره ۳- چنانچه مرتکب اعمال مذکور در این ماده را حرفه خود قرار داده باشد یا به طور سازمان‌یافته مرتکب شود چنانچه مفسد فی الارض شناخته نشود، به حداکثر هر دو مجازات مقرر در این ماده محکوم خواهد شد.

تبصره ۴- محتویات مستهجن به تصویر، صوت یا متن واقعی یا غیر واقعی یا متنی اطلاق می‌شود که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش یا عمل جنسی انسان است.

۷- استفاده از طفل و نوجوان برای تهیه، تولید، توزیع، تکثیر، نمایش، فروش و نگهداری آثار سمعی و بصری مستهجن یا مبتذل، حسب مورد به میانگین حداقل و حداکثر تا حداکثر مجازات مقرر در قانون مربوط؛

البته جا داشت مقنن، بدون ارجاع به قانون مربوطه (قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌کنند) جهت تعیین کیفر، در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان تعیین مجازات می‌نمود.

۸- واردات، صادرات، تکثیر، انتشار، عرضه، معامله یا بارگذاری محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل که در آنها از اطفال و نوجوانان بهره‌گیری شده و یا حمل و نگهداری آنها به یکی از مجازات‌های درجه شش قانون مجازات اسلامی؛
در خصوص بند ۸ باید خاطر نشان کرد با توجه به عبارت (که در آنها از اطفال و نوجوانان بهره‌گیری شده)، این آثار باید حاوی تصاویر واقعی از افراد زیر ۱۸ سال باشد و شامل تصاویری که با استفاده از فناوری‌های مدرن، کودکی را به تصویر می‌کشد نمی‌گردد.

در نهایت در بند ۹ به آزار جنسی افراد زیر ۱۸ سال در فضای مجازی می‌پردازد:

۹- برقراری ارتباط با طفل و نوجوان در فضای مجازی به منظور هرگونه آزار جنسی یا ارتباط جنسی نامشروع به یکی از مجازات‌های درجه شش قانون مجازات اسلامی.

به نظر نگارنده، با توجه به ضربات روحی و بعضاً جسمی که به قربانیان زیر ۱۸ سال در کودک‌آزاری به انحاء گوناگون میرسد و با در نظر گرفتن تکنولوژی روز و اینکه بسیاری از این رفتارها ممکن است به لحاظ خفاء بزهکار، سخت بودن شناسایی محل وقوع جرم، انتشار گسترده و آسان آثار مستهجن و مبتذل از صغار و نوجوانان، در بعد جرم‌شناسی، نیازمند پیشگیری از این رفتارها مانند ایجاد ارتباط صمیمی و دوستانه افراد زیر ۱۸ سال با والدین، دوستان سالم، پر کردن اوقات فراغت صغار با ورزش‌های مفرح و تفریحات سالم، آموزش به افراد زیر ۱۸ سال در انتخاب دوست، نحوه معاشرت با افراد در موقعیت‌های گوناگون باشیم تا این افراد به لحاظ مشکلات عاطفی در محیط خانواده، دنبال روابط فاسد بیرون خانواده گسیل نشوند و بزه‌کاران هم نتوانند از این افراد آسیب پذیر سوءاستفاده کنند.

در بعد تقنینی هم علی‌رغم تحسین تصویب قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، شایسته بود مقنن در بندهای گوناگون ماده ۱۰- برخورد شدیدتری را برای بزه‌کاران در نظر می‌گرفت تا جنبه بازدارندگی برای بزه‌کاران فعلی و بالقوه محفوظ بماند.

قسمت چهارم: عوامل مشدده مجازات کودک‌آزاری جنسی در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹

قانون‌گذار در ماده ۲۲ قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹ در جهت حمایت از افراد زیر ۱۸ سال، سه عامل مشدده برای مرتکبان جرایم موضوع این قانون بیان نموده است:

ماده ۲۲- در موارد زیر مرتکب جرم به بیش از میانگین حداقل و حداکثر تا حداکثر مجازات مقرر قانونی محکوم خواهد شد:
الف) مرتکب جرائم موضوع مواد (۱۰)، (۱۱)، (۱۲) و (۱۳) این قانون از افرادی باشد که سمت ولایت، وصایت، قیمومت یا سرپرستی دارد یا به هر نحو مراقبت و نگهداری از طفل و نوجوان بر عهده او می‌باشد.

ب) مرتکب از کم‌توانی ذهنی یا جسمی طفل و نوجوان در جرائم موضوع مواد (۸) تا (۱۶) این قانون سوءاستفاده کرده باشد.
پ) در صورتی که مرتکب به صورت مکرر مرتکب جرم علیه طفل و نوجوان شده باشد.

در تحلیل رابطه بند الف با ماده ۱۰ باید خاطر نشان کرد به جهت این که بسیاری از موارد کودک‌آزاری توسط افراد خانواده و نزدیکان و معتمدین صغار و نوجوانان رخ می‌دهد، ضرورت حمایت بیشتر از این افراد احساس می‌شود و در راستا مقنن به تشدید مجازات مرتکبین آن پرداخته است.

مقنن در بند الف با عبارت " یا به هر نحو مراقبت و نگهداری بر عهده او باشد." دامنه شمول مرتکبین را افزایش داده و شامل افرادی نظیر پرستار کودک، مربی، معلم .. که ممکن است در ساعاتی از شبانه‌روز مراقبت از کودک را به عهده داشته باشند نیز می‌شود.

در خصوص بند ب ممکن گفته شود منظور از طفل یا نوجوان کم‌توان ذهنی یا جسمی، افرادی باشند که در برابر اکراه و اجبار دیگران، توان دفاع از خود در برابر آزار آنان را به جهت ضعف جسمانی یا روحی ندارند. اما به نظر می‌رسد این‌گونه نباشد زیرا غالب کودکان این ویژگی را داشته و مرتکبین جرم نسبت به آنان مشمول تشدید شوند. به نظر می‌رسد منظور مقنن، افراد معلول جسمی یا ذهنی باشد که هیچ‌گونه توانایی دفاع از خود را در برابر فرد آزار دهنده ندارند و حتی ممکن است به جهت نقص جسمانی یا ذهنی قادر به تکلم هم نباشند.

بند پ ماده هم ظاهراً به تکرار جرم می‌پردازد یعنی مرتکب پس از صدور حکم محکومیت قطعی جرم اول، مرتکب جرم دومی در بازه زمانی مشخص مذکور در ماده ۱۳۷ قانون مجازات اسلامی گردد.

نتیجه گیری

- ۱- کودک‌آزاری طیف وسیعی از رفتارها را دربرمی‌گیرد و دو نوع مهم آن جسمی و روانی است و کودک‌آزاری جنسی به جهت آسیب‌های روانی و روحی جدی، خطرات بیشتری نسبت به سایر رفتارها دارد.
- ۲- از آن جا که کودکان و نوجوانان اقبال آسیب پذیر جامعه هستند و آینده هر جامعه را تشکیل می‌دهند ضرورت حمایت از این اقبال بصورت افتراقی ضروری است.
- ۳- ارتکاب کودک‌آزاری در قبال دو دسته جرایم تعزیری و حدی قابل طرح است. قانون مجازات اسلامی در بحث جرایم حدی حمایت افتراقی خاصی انجام نداده است و در خصوص مجازات‌های تعزیری، قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۹۹ در ماده ۱۰، حمایت‌های ویژه و افتراقی نسبت به این افراد انجام داده است.
- ۴- در مقایسه قوانین ایران و انگلستان می‌توان گفت که در انگلستان، سن ۱۶ سال به عنوان اماره عنف در نظر گرفته شده است. یعنی ارتباط جنسی با افراد زیر ۱۶ سال بدون در نظر داشتن رضایت ظاهری یا عدم آن، محکوم به عنف است، اما در مقررات ما چنین رویکردی دیده نمی‌شود.
- ۵- از آنجا که ممکن است طیف وسیعی از کودک‌آزاری توسط افراد خانواده یا نزدیکان کودکان رخ دهد، در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان در صورت ارتکاب کودک‌آزاری توسط این افراد، مجازات را تشدید نموده است.
- ۶- مزیت قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹ علاوه بر تعریف و روشن‌سازی واژگان مورد نیاز در ماده ۱ آن، تقسیم‌بندی موارد کودک‌آزاری به ۹ دسته مجزا و تفکیک بین ارتکاب جرم به عنف یا توسط محارم و غیر آن و آزار تماسی و غیر تماسی است.

منابع

قرآن کریم

- دادستان، پریخ، ۱۳۸۷، روانشناسی جنایی، چاپ ششم، انتشارات سمت، تهران.
- عابدی، احمدرضا، ۱۴۰۰، آیین دادرسی کیفری، چاپ چهارم، انتشارات قوه قضاییه، تهران.
- گودرزی، فرامرز و کیانی، مهرزاد، ۱۴۰۰، پزشکی قانونی چاپ هفدهم، انتشارات سمت، تهران.
- ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق کودک مصوب ۱۹۸۹.
- قانون مدنی.

قانون مجازات اسلامی ۹۲.

قانون آیین دادرسی کیفری ۹۲.

قانون حمایت از اطفال و نوجوانان ۹۹.

مواد ۱۹۹ و ۲۰۰ قانون مجازات اسلامی ۹۲.

ماده ۱۴

ماده ۲۴

ماده ۶۱۹

ماده ۶۳۹

ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، بند ۲

ماده ۳۴ کنوانسیون حقوق کودک

وسائل الشیعه، ج ۲۸، ص ۸۱